

POSTANOWIENIE Z DNIA 26 PAŹDZIERNIKA 2011 R.

I KZP 14/11

W razie złożenia rzeczy do depozytu sądowego na podstawie art. 231 § 1 k.p.k., koszty przechowania i utrzymania rzeczy w należyтым stanie, o których mowa w art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o likwidacji niepodjętych depozytów (Dz. U. Nr 208, poz. 1537 ze zm.) ponosi ta jednostka sektora finansów publicznych (prokuratura albo sąd), która wydała orzeczenie w tym przedmiocie (do czasu uiszczenia ich przez uprawnionego do odbioru rzeczy – art. 8 ust. 2 tej ustawy).

Przewodniczący: sędzia SN P. Kalinowski.

Sędziowie SN: K. Cesarz (sprawozdawca), J. Dołty.

Prokurator Prokuratury Generalnej: B. Mik.

Sąd Najwyższy w sprawie z zażaleń Komendanta Wojewódzkiego Policji w Ł. na postanowienia prokuratora Prokuratury Rejonowej z dnia 1 czerwca 2011 r. i z dnia 10 czerwca 2011 r., o odmowie poniesienia przez prokuraturę kosztów, po rozpoznaniu na posiedzeniu w dniu 26 października 2011 r., przekazanego na podstawie art. 441 § 1 k.p.k. przez Sąd Rejonowy w Ł. postanowieniem z dnia 2 sierpnia 2011 r., zagadnienia prawnego wymagającego zasadniczej wykładni ustawy:

„Czy »składnica«, o której mowa w § 3 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2003 r. w sprawie wysokości i sposobu obliczania wydatków Skarbu Państwa w postępowaniu karnym, to tylko miejsce przechowywania przedmiotów o niedużej objętości (np. biuro podawcze czy pomieszczenie dla dowodów rzeczowych), czy też każde

miejsce przechowywania przedmiotów, niezależnie od ich wielkości (np. biuro podawcze, pomieszczenie dla dowodów rzeczowych, magazyn, parking depozytowy Komisariatu bądź Komendy Policji)?”

postanowił o d m ó w i ć podjęcia uchwały.

UZASADNIENIE

Przedstawione zagadnienie prawne powstało na kanwie następującej sytuacji procesowej.

Podczas dochodzenia prowadzonego w sprawie paserstwa pojazdów Policja w dniu 11 marca 2010 r. w wyniku przeszukania zatrzymała samochód marki „VW Transporter”. Pojazd ten następnego dnia został przyjęty na parking strzeżony Komendy Wojewódzkiej Policji w Ł. (dalej KWP) jako depozyt nr (...) na wniosek Komendy Miejskiej Policji w Ł.

W dniu 26 sierpnia 2010 r. prokurator Prokuratury Rejonowej w Ł. postanowił umorzyć dochodzenie o czyn z art. 291 § 1 k.k., wobec braku znamion czynu zabronionego, a następnie m.in. samochód ten „wobec nieustalenia właściciela złożyć do depozytu sądowego”. Kolejnym postanowieniem z dnia 17 lutego 2011 r. prokurator tej prokuratury na podstawie art. 231 § 1 k.p.k. w zw. z art. 323 § 1 k.p.k. złożył do depozytu sądowego ten pojazd „przechowywany na parkingu depozytowym Komendy Wojewódzkiej Policji w Ł.” Po rozpoznaniu zażalenia osoby, której odebrano pojazd, Sąd Rejonowy w Ł. w dniu 25 marca 2011 r. utrzymał w mocy to postanowienie.

W dniu 31 marca 2011 r. KWP wystawiła notę księgową obciążającą prokuraturę kwotą 110 zł za parkowanie pojazdu w marcu 2011 r., zaś w dniu 30 maja 2011 r. – analogiczną notę, ale dotyczącą miesiąca – maj.

Postanowieniami, odpowiednio z dnia 1 i 10 czerwca 2011 r. prokurator Prokuratury Rejonowej w Ł. na podstawie art. 93 § 3 k.p.k. postanowił „odmówić poniesienia przez prokuraturę kosztów parkowania pojazdu” w tych miesiącach, argumentując następująco: po pierwsze, za przechowanie w postępowaniu karnym zabezpieczonego samochodu nalicza się ryczałt w kwocie 40 zł, w myśl § 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2003 r. w sprawie wysokości i sposobu obliczania wydatków Skarbu Państwa w postępowaniu karnym (Dz. U. Nr 108, poz. 1026 ze zm., dalej – rozporządzenie) i po drugie, KWP nie jest wyodrębnioną jednostką budżetową, której przysługiwałoby wynagrodzenie za parkowanie pojazdów zabezpieczonych w postępowaniu karnym, lecz jednostką organizacyjną Policji realizującą zadania administracji rządowej w sferze publicznej.

Zażalenia na te postanowienia złożył komendant KWP, podnosząc, że powinien mieć zastosowanie ust. 3 § 3 rozporządzenia, a nie ust. 1 tego przepisu oraz wnosząc o zmianę zaskarżonych postanowień i przyznanie wynagrodzeń, na które opiewają noty, albo uchylenie tych orzeczeń.

Prokurator Prokuratury Okręgowej w Ł. na podstawie art. 626 a k.p.k. nie przychylił się do zażaleń, dzielając argumenty zawarte w zaskarżonych postanowieniach i skierował te zażalenia do Sądu.

W uzasadnieniu postanowienia, zawierającego przedstawione zagadnienie, Sąd Rejonowy podkreślił, że:

– chodzi „po prostu” o to, czy strzeżony parking samochodowy jest „składnicą”, a samochód tam przechowywany jest „złożony” w rozumieniu § 3 ust. 1 powołanego rozporządzenia, bo w przeciwnym wypadku miałby zastosowanie ust. 3 tego przepisu,

– od wydania przez Sąd Najwyższy uchwały z dnia 17 września 1997 r., I KZP 16/97, OSNKW 1997, z. 11 – 12, poz. 95, stan prawny uległ zasadniczej zmianie,

– w przykładowo załączonych do akt orzeczeniach i pismach sądy powszechne odstępowały od przyjętej w tej uchwale wykładni, optując za szerokim rozumieniem pojęcia „składnica” oraz przedstawił argumenty na poparcie przeciwstawnych wykładni.

Prokurator Prokuratury Generalnej we wniosku z dnia 8 września 2011 r. wniósł o odmowę podjęcia uchwały, stwierdzając, że nie zostały spełnione wymogi z art. 441 § 1 k.p.k. do wystąpienia z zagadnieniem prawnym. Sąd przekazujący je nie rozważył zwłaszcza kwestii, czy prokurator był uprawniony do wydania zaskarżonych postanowień o odmowie ponoszenia kosztów, skoro obie noty księgowe zostały wystawione na podstawie załączonej do akt umowy z dnia 20 sierpnia 2010 r. zawartej pomiędzy KWP w Ł. (zleceniobiorcą), a Prokuraturą Okręgową w Ł. (zleceniodawcą). W myśl tej umowy, zleceniobiorca przyjmuje na prowadzony przez siebie parking depozytowy samochody i inne środki transportu w celu wykorzystania ich do celów procesowych (§ 1), po zakończeniu każdego miesiąca wystawia zleceniodawcy notę (fakturę), naliczając opłaty za przechowanie pojazdów na podstawie załączonego do umowy cennika (§ 4), zaś w sprawach nie uregulowanych tą umową mają zastosowanie przepisy Kodeksu cywilnego (§ 6). Ponadto, obie noty dotyczą okresu przechowywania pojazdu po prawomocnym zakończeniu postępowania karnego. Notami tymi została obciążona Prokuratora Okręgowa w Ł., która była stroną umowy (a nie Prokuratura Rejonowa). „Kwestia ewentualnej odmowy zapłaty (...) nie powinna więc być przedmiotem postanowienia wydanego w postępowaniu karnym, lecz odpowiednich instrumentów prawa cywilnego”. Wreszcie, wobec tego, że rzeczony samochód od co najmniej 25 marca 2011 r. nie był już dowodem rzeczowym, lecz przedmiotem złożonym do depozytu sądowego, to koszty jego składowania powinien ponosić sąd.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Warunkiem wystąpienia z zagadnieniem prawnym w trybie art. 441 § 1 k.p.k., jest wyłonienie się zagadnienia przy rozpoznawaniu środka odwoławczego, przez co rozumieć należy merytoryczne odniesienie się sądu do zasadności tego środka i następnie wydanie jednego z rozstrzygnięć przewidzianych w art. 437 § 1 k.p.k. (Przepis art. 441 § 1 k.p.k. może mieć zastosowanie wyjątkowo także wówczas, gdy sformułowane zagadnienie prawne dotyczy dopuszczalności środka odwoławczego). Jednak do rozpoznania istoty zażalenia w tej sprawie nie mogło dojść już z powodu zasygnalizowanego we wniosku prokuratora Prokuratury Generalnej. Postępowanie przygotowawcze zakończyło się jego umorzeniem w dniu 26 sierpnia 2010 r. Po prawomocnym umorzeniu takiego postępowania prokurator na gruncie Kodeksu postępowania karnego jest uprawniony jedynie do: przekazania sprawy innemu organowi (art. 18 k.p.k.), sygnalizowania uchybień (art. 19 k.p.k.), wydania postanowienia co do dowodów rzeczowych stosownie do przepisów art. 230 – 233 (art. 323 § 1 k.p.k.), wystąpienia z wnioskiem do sądu o orzeczenie przepadku tytułem środka zabezpieczającego (art. 323 § 3 k.p.k.), wnioskowania, aby sąd zniszczył utrwalone zapisy rozmów i przekazy informacji (art. 238 § 3 i 4 oraz art. 241 k.p.k.), orzekania w przedmiocie kosztów postępowania przygotowawczego, a więc powstałych w tym postępowaniu (art. 626a k.p.k.), dokonania niezbędnych czynności dowodowych w celu sprawdzenia okoliczności uzasadniających wydanie postanowienia o podjęciu lub wznowieniu postępowania przygotowawczego i orzeczenia o kosztach tylko tych czynności (art. 327 § 3 k.p.k.). W niniejszej sprawie prokurator nie był zatem władny do wypowiedania się w trybie art. 626a k.p.k. co do kosztów powstałych po prawomocnym umorzeniu dochodzenia, czyli do wydania w dniach 1 i 10 czerwca 2011 r. postanowień o odmowie poniesienia przez prokuraturę kosztów przechowania pojazdu. Nie ma więc znaczenia, że postanowienia te wydał

prokurator Prokuratury Rejonowej, a nie prokurator obciążonej notami księgowymi Prokuratury Okręgowej, skoro i ten ostatni nie byłby uprawniony do orzekania w tym przedmiocie.

W tej sytuacji jest oczywiste, że nie istniała podstawa formalna, wskazana w art. 93 § 3 k.p.k. i powołana w zaskarżonych postanowieniach, do ich powzięcia. Przepis ten stanowi również, że są one wydawane w postępowaniu przygotowawczym. Decyzje wydane przez prokuratora poza tym postępowaniem nie były więc czynnościami procesowymi, mimo nadania im szaty prawnej postanowień. Prokurator bezpośrednio przełożony powinien zatem uchylić te decyzje na podstawie art. 8a ust. 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze (Dz. U. z 2008 r. Nr 7, poz. 39 ze zm.), zamiast rozpatrywania zażaleń przez prokuratora nadrzędnego i kierowania ich do sądu. Skoro nie były to decyzje procesowe, to nie podlegały trybowi określonemu w Kodeksie postępowania karnego, o którym mowa w art. 8a ust. 2 ustawy o prokuraturze. Dlatego też Sąd Rejonowy nie powinien przystąpić do rozpoznawania zażaleń. Możliwość taka ze wskazanych wyżej powodów w ogóle nie aktualizowała się. Rozważenia wymagała natomiast kwestia pozostawienia zażaleń bez rozpoznania jako niedopuszczalnych z mocy ustawy z uwagi na wniesienie ich od pozornych tylko czynności procesowych. Wszak brak substratu zaskarżenia wyklucza możliwość złożenia środka odwoławczego.

Dlatego przedstawione zagadnienie prawne nie mogło się wyłonić przy rozpoznaniu środka odwoławczego. Tym samym, nie zostały spełnione przesłanki z art. 441 § 1 k.p.k. przekazania zagadnienia prawnego Sądowi Najwyższemu, a w konsekwencji nie podlegało ono rozstrzygnięciu przez ten Sąd.

Należy więc ograniczyć się do uwag, które mogą okazać się pomocne przy określaniu kosztów przechowywania zatrzymanych przedmiotów oraz

ustaleniu podstaw i podmiotów uprawnionych do określania i ponoszenia tych kosztów.

Przede wszystkim, nie straciły na aktualności argumenty zawarte w uchwale z dnia 17 września 1997 r., I KZP 16/97, co do znaczenia słów „składnica” i „złożone”, pomimo zastąpienia rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości i Obrony Narodowej z dnia 13 grudnia 1996 r. w sprawie obliczania wydatków w postępowaniu karnym (Dz. U. Nr 149, poz. 709), na kanwie którego Sąd Najwyższy dokonał wykładni tych określeń, rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 sierpnia 1998 r. w sprawie wysokości i sposobu obliczania wydatków Skarbu Państwa w postępowaniu karnym (Dz. U. Nr 111, poz. 705), a następnie identycznie zatytułowanym rozporządzeniem z dnia 18 czerwca 2003 r. W obecnym rozporządzeniu użyto tych wyrazów w analogicznym kontekście. Wskazana przez Sąd Rejonowy zmiana kolejności unormowań nie ma wpływu na wyniki interpretacji. „Składnicą” nie jest więc policyjny parking samochodów, na którym zostały one umieszczone i są przechowywane.

Wydatki związane z przechowywaniem zajętych w postępowaniu karnym takich przedmiotów (rzeczywiste, a nie łącznie z wynagrodzeniem) określa się w wysokości przedstawionej „w rachunku wystawionym przez uprawniony podmiot przechowujący” (§ 3 ust. 3 rozporządzenia). O wydatkach tych, powstałych w postępowaniu przygotowawczym, rozstrzygnie prokurator na podstawie art. 626a k.p.k. i art. 618 § 1 pkt 4 k.p.k. w zw. z § 3 ust. 1 rozporządzenia, obciążając nimi Skarb Państwa. Do tej podstawy zwrotu wydatków poniesionych przez uprawniony podmiot przechowujący nawiązuje wspomniana wyżej umowa zawarta w dniu 20 sierpnia 2010 r. pomiędzy KWP a Prokuraturą Okręgową. Zleceniobiorca zobowiązał się przyjmować pojazdy na parking dla „wykorzystania ich do celów procesowych”. Cele te ziściły się (wygasły) wraz z umorzeniem dochodzenia.

Artykuł 231 § 1 k.p.k., na podstawie którego prokurator złożył samochód do depozytu sądowego, stanowi, że przepisy o likwidacji depozytów i nieodebranych rzeczy stosuje się odpowiednio. Obecnie przepisy te zawarte są w ustawie z dnia 18 października 2006 r. o likwidacji niepodjętych depozytów (Dz. U. Nr 208, poz. 1537 ze zm. – dalej u.l.n.d.). Ustawa dotyczy depozytów znajdujących się w dyspozycji jednostek sektora finansów publicznych (art. 1). Jednostkami tymi są m.in. organy ochrony prawa, a więc prokuratury (zob. art. 2 ust. 2 tej ustawy w zw. z art. 9 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych – Dz. U. Nr 157, poz. 1240, w zw. z art. 1 ust. 3 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze) i sądy. W myśl definicji legalnej, zamieszczonej w ustawie o likwidacji niepodjętych depozytów, są nimi m.in. rzeczy zatrzymane, co do których zapadło prawomocne orzeczenie o złożeniu do depozytu sądowego (art. 2 ust. 1 lit. b). Ustawa ta wielokrotnie posługuje się pojęciem „przechowujący depozyt”. Z jej treści, a zwłaszcza z art. 1, art. 7 ust. 2 i art. 9 ust. 1 wynika, że przechowującym depozyt jest prokurator, jeżeli to on złożył rzecz do depozytu sądowego, albo sąd, gdy o tym orzekł. Przechowującym depozyt nie jest więc przechowawca w rozumieniu art. 835 k.c. „Przechowującego depozyt” nie należy również utożsamiać z „uprawnionym podmiotem przechowującym”, o którym mowa w § 3 ust. 3 rozporządzenia. Skoro przechowującym depozyt jest ten, kto złożył rzecz do depozytu sądowego, to na tym podmiocie (prokuraturze albo sędzie) ciąży obowiązek pokrywania kosztów przechowania depozytu i utrzymania go w należyтым stanie, wyszczególnionych w art. 8 ust. 1 u.l.n.d. Uprawniony podmiot przechowujący, wskazany w § 3 ust. 3 rozporządzenia, nie będzie się mógł ubiegać o zwrot wydatków na podstawie tego przepisu po prawomocnym umorzeniu postępowania przygotowawczego, bowiem rozporządzenie to, jak wynika z jego tytułu, dotyczy wydatków Skarbu Państwa wyłącznie w postępowaniu karnym.

Podmiot ten (tu KWP) może jednak żądać zwrotu dalej ponoszonych kosztów od prokuratora na podstawie art. 8 ust. 3 u.l.n.d., skoro w myśl art. 231 § 1 zd. 2 k.p.k., przepisy tej ustawy (u.l.n.d.) stosuje się odpowiednio po złożeniu rzeczy do depozytu sądowego. Koszty te będą miały charakter publicznoprawny, co wyklucza dochodzenie ich przed sądem cywilnym (użycia „odpowiednich instrumentów prawa cywilnego”, jak sugeruje się we wniosku prokuratora Prokuratury Generalnej – zob. przedmiot regulacji Kodeksu cywilnego i podmioty stosunków cywilnoprawnych, w tym umowy przechowania – art. 1 k.c. w zw. z art. 33¹ § 1 k.c., a także uchwała SN z dnia 9 lutego 2007 r., III CZP 161/06, OSNC 2008, z. 1, poz. 4, wyrok SN z dnia 3 października 2007 r., IV CSK 159/07, Lex nr 619643).

Jeżeli to sąd złożył rzecz, np. samochód do depozytu sądowego i jest ona przechowywana, np. na parkingu KWP, to sąd, jako przechowujący depozyt, pokrywać będzie koszty określone w art. 8 ust. 1 u.l.n.d. Obowiązek stosowania tego materialnego przepisu wynika z odesłania zawartego we wspomnianym wyżej art. 231 § 1 zd. 2 k.p.k.

Podstawą procesową orzekania będzie zaś art. 626 § 2 k.p.k., określający, że w razie konieczności dodatkowego rozstrzygnięcia o kosztach postępowania wykonawczego, orzeczenia w tym przedmiocie wydaje sąd (pierwszej instancji – art. 2 pkt 1 k.k.w.).

W razie ustalenia uprawnionego do rzeczy i wyrażenia przez niego woli jej odbioru, rzecz zostanie mu wydana m.in. po uiszczeniu przez niego tych kosztów (art. 8 ust. 2 u.l.n.d.).

Powyższe uwagi są wyrazem przekonania, że skutki, w tym – finansowe, decyzji procesowych ponoszą organy, które je podejmują, jako gospodarze poszczególnych faz postępowania. Nawet gdy prokurator nie poleci zatrzymania rzeczy, to obowiązany jest zatwierdzić tę czynność, jeśli rzecz nie będzie zwrócona (art. 230 § 1 k.p.k.). Przechowywanie jej (tu – samochodu) na parkingu policyjnym, po zakończeniu dochodzenia lub

śledztwa, nie jest realizacją zadań Policji jako organu postępowania. Policja, żądając od prokuratora albo sądu zwrotu wydatków (kosztów) przechowania i utrzymania rzeczy w należyłym stanie, nie występuje jako organ postępowania, ale jest uprawnionym podmiotem przechowującym w postępowaniu karnym (§ 3 ust. 3 rozporządzenia) albo, po jego zakończeniu i złożeniu rzeczy do depozytu sądowego, *sui generis* przechowawcą z ograniczonymi roszczeniami wynikającymi z art. 8 ust. 1 u.l.n.d., choć podobnymi tylko do przysługujących z art. 842 k.c., wobec prokuratora albo sądu, czyli według nazewnictwa ustawy o likwidacji niepodjętych depozytów – wobec przechowujących depozyt.

Inaczej mówiąc, w razie złożenia rzeczy do depozytu sądowego na podstawie art. 231 § 1 k.p.k., koszty przechowania i utrzymania rzeczy w należyłym stanie, o których mowa w art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o likwidacji niepodjętych depozytów (Dz. U. Nr 208, poz. 1537 ze zm.) ponosi ta jednostka sektora finansów publicznych (prokuratura albo sąd), która wydała orzeczenie w tym przedmiocie (do czasu uiszczenia ich przez uprawnionego do odbioru rzeczy – art. 8 ust. 2 tej ustawy).

Mając na uwadze przytoczone rozważania Sąd Najwyższy orzekł jak w postanowieniu.